

Gaziantep Göç Sivil Etkileşi Sempozyumu Sonuç Raporu

ARALIK 2025

Giriş

Son yıllarda Gaziantep kamuoyunda en yoğun biçimde tartışılan toplumsal meselelerin başında göç ve Suriyeli sığınmacıların kentteki varlığı gelmektedir. Kentte yerleşik nüfus ile Suriyeli sığınmacılar arasında ortaya çıkan gündelik yaşam pratikleri; uyum, gerilim ve çatışma dinamiklerini eş zamanlı olarak barındırmaktadır. Gaziantep gibi farklı sosyoekonomik, kültürel ve siyasal eğilimleri bünyesinde toplayan bir metropol kentte, Suriyeli sığınmacılarla kurulan ilişkiler ve bu ilişkilere yüklenen anlamlar kentte varlık gösteren toplumsal kesimler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklı algı ve tutumların yerel kamuoyundaki görünürlüğü ve siyasal etkisi ise, söz konusu görüşleri dile getiren aktörlerin kent içindeki toplumsal, ekonomik ve siyasal konumlarıyla yakından ilişkilidir.

Bu çerçevede Gaziantep Kent Konseyi tarafından 25–26 Eylül 2025 tarihlerinde düzenlenen “Göç ve Sivil Etkileşim Sempozyumu”, kentte Suriyeli sığınmacılar meselesine ilişkin farklı eğilimleri bir araya getirmeyi amaçlamıştır. Sempozyumun temel hedefi, katılımcıların birbirlerini ikna etmelerinden ziyade, karşılıklı anlayış geliştirebilecekleri bir tartışma zemini oluşturmaktır. İlk gün akademisyenler ve kamu temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen açık oturumları, ikinci gün gazeteciler, STK, meslek odaları ve siyasi parti temsilcilerinin katıldığı kapalı oturumlar izlemiştir.

Sempozyum kapsamında gerçekleştirilen sivil toplum oturumunda, zaman ve mekân sınırlılıkları nedeniyle tartışmaların derinleştirilememesi üzerine, 21 Kasım 2025 tarihinde Gaziantep Kent Konseyi binasında geniş katılımlı bir STK yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantıda, kentte farklı eğilimleri temsil eden STK’ların Suriyeli sığınmacılar konusundaki görüşlerini serbestçe ifade edebilecekleri bir tartışma ortamı oluşturulması hedeflenmiştir. Her iki etkinlikte de odak noktası doğrudan göçmenler değil, yerleşik nüfusun göç olgusuna ve sığınmacıların kentteki varlığına ilişkin algı ve tutumlarıdır. Bu toplantılarda dile getirilen görüşler doğrultusunda, ortak eğilimleri ve ayrışma noktalarını yansıtan bir sonuç metni hazırlanması yönünde bir uzlaşma oluşmuştur.

Veri Kaynağı ve Yöntem

Bu rapor, söz konusu sempozyum ve yuvarlak masa toplantılarında tutulan toplantı notlarına ve tartışma kayıtlarına dayanmaktadır. Rapor, katılımcıların bireysel görüşlerini birebir aktarmaktan ziyade, toplantılarda öne çıkan ortak temaları ve eğilimleri betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda rapor, niteliksel ve betimleyici bir analiz sunmakta, tartışmalarda dile getirilen argümanlar, tematik bir çerçeve içinde sınıflandırılmaktadır. Elde edilen bulgular, Gaziantep özelinde göç ve sığınmacılar meselesine ilişkin yerel kamuoyunun farklı kesimlerinde ortaya çıkan tutumları anlamaya yönelik analitik bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Bu çalıştay kapsamında göç olgusunun farklı boyutlarını bütüncül olarak değerlendirebilmek amacıyla çoklu oturum yapısı benimsenmiş ve her oturum, alanın özgün dinamiklerine hâkim ayrı raportörler tarafından izlenip raporlanmıştır.

Çalıştay altı tematik oturumdan oluşmuştur:

- Gazeteciler 1 Oturumu
- Gazeteciler 2 Oturumu,
- Akademik Meslek Odaları Oturumu,
- Kadın ve Çocuk Oturumu,
- İş İnsanları Oturumu,
- Siyasi Partiler Oturumu
- Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Oturumu.

Bu yapı, göçün medya söyleminden işgücü piyasasına, toplumsal cinsiyet boyutundan siyasal alana uzanan geniş etkilerini çok perspektifli biçimde görünür kılmayı hedeflemiştir.

Çalıştay için toplam 124 kuruma ve kişiye davet gönderilmiş, bunlardan 65 kurum ve kişi aktif olarak katılım sağlamıştır. Bu durum basit düzeyde geçerlilik kaygısı barındırsa da hem temsiliyet hem de görüş çeşitliliği açısından güçlü bir veri zemini oluşturmuştur. Oturumlarda elde edilen tüm sözlü veriler, raportör notları ve tartışma çıktıları nitel veri çözümlemesine uygun şekilde MAXQDA yazılımı kullanılarak sistematik biçimde kodlanmış, temalar arası ilişkiler, tekrar eden örüntüler ve karşıtlıklar ortaya çıkarılmıştır. Son aşamada her oturumun analiz çıktıları bir araya getirilerek tematik kümeler oluşturulmuş, grafik gösterimleri yoluyla kod dağılımları karşılaştırılmış ve bu çok katmanlı veri seti üzerinden göçün Gaziantep bağlamındaki çok boyutlu analizini içeren bütünlüklü bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bağlamda etkinlik, Gaziantep'linin Suriyeli sığınmacılara yönelik deneyimlerini farklı toplumsal aktörlerin perspektiflerinden ele alması ve bu deneyimleri ortak bir tartışma zemininde bir araya getirmesi bakımından, bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalar arasında en kapsamlı örneklerden biri olarak değerlendirilebilir.

Bulgular ve Analiz

Göç ve Sığınmacılar Konusunda Temel Tutumlar

Toplantılarda dile getirilen görüşler incelendiğinde, Gaziantep'te Suriyeli sığınmacıların kentteki varlığına ilişkin iki temel tutumun öne çıktığı görülmektedir.

- Birinci grup, sığınmacıların varlığını savaş koşullarının zorunlu bir sonucu olarak değerlendirmekte ve bu durumu insani, vicdani ya da insan hakları temelli argümanlarla olumlamaktadır.
- İkinci grup ise, Suriyeli sığınmacıların kentteki varlığına baştan itibaren mesafeli ya da eleştirel yaklaşan katılımcılar tarafından temsil edilmektedir.

Birinci grup;

Aşağıda yer alan katılımcı ifadelerinde göç, öncelikle evrensel ve yapısal bir olgu olarak çerçevelenmektedir. Söylem, göçü belirli bir topluluğa özgü bir durum olmaktan çıkararak, herkesin potansiyel olarak karşılaşılabileceği bir toplumsal gerçeklik şeklinde ele almaktadır. Ayrıca katılımcıların ifadesinde özellikle mecburiyet sıfatının öne çıkarılması, zorunlu göçün kaçınılmaz bir süreç olarak anlamlandırıldığını göstermektedir.

Göç bir gerçek ve bir gün herkes göçmen olabilir. Suriye iç savaş sürecinde insanların göç etmeleri ile hayatları sıfırlandı. Her şeye yeniden başlamak zorunda kaldılar (STK Oturumu).

2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş, milyonlarca insanı zorunlu göçe mecbur bırakmıştır. Türkiye, özellikle coğrafi konumu itibarıyla bu göç dalgasından en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur (İş İnsanları Oturumu).

Göçle birlikte yaşamların kesintiye uğradığı, sahip olunan maddi ve manevi birikimlerin kaybedildiği ve gündelik hayatın yeniden kurulma zorunluluğu dile getirilmektedir. Bu çerçevede göçmenler ağır kayıplar sonrası yeni bir toplumsal düzen kurmaya çalışan aktörler olarak konumlandırılmaktadır.

Herkesten ricam insan hakları temelinde konuşalım. Bu insanların tercihi değil zorunluluğu onların doğurganlığını ya da kültürel alışkanlığını eleştirmek bizim haddimize değil (STK Oturumu).

İnsan hakları perspektifi “kadın ve çocuk oturumu”nun da belirleyici eksenlerinden biridir. Kadın ve çocuklar bağlamında bu söylem, koruma ve bakım etiği ile de ilişkilidir. Göçmen

kadınlar ve çocuklar, kırılgan gruplar olarak konumlandırılmakta, bu kırılganlık, açık kapı uygulamasını insani bir zorunluluk temelinde anlamlandırmanın önemine işaret etmektedir. Böylece devletin ve toplumun tutumu, etik olarak sorgulanması gereken bir alan olmaktan çıkarılarak ahlaki açıdan doğru ve meşru bir davranış olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye onlara kapı açarak kötü bir şey yapmadı (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Bu yaklaşımı benimseyen katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların kent ekonomisine ve işgücü piyasasına sundukları katkılara da vurgu yapmaktadır. Suriyeli göçmenlerin özellikle ara eleman ihtiyacının karşılanmasında oynadığı rol, yerleşik nüfusun çalışmaya daha az istekli olduğu sektörler üzerinden tanımlanmaktadır. Aynı zamanda göçmenlerin geleneksel zanaat alanlarında istihdam edilmesi, kaybolma riski taşıyan üretim pratiklerinin yeniden canlandırılması bağlamında kültürel sürekliliğe de işaret etmektedir.

Suriyeli göçmenler, özellikle ara eleman ihtiyacının karşılanması noktasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. Yerleşik halkın çalışmaya daha az istekli olduğu alanlara yönelmiş ya da yönlendirilmişlerdir. Bakırcılık ve Kutnu kumaşı üretimi gibi geleneksel zanaatlarda istihdam edilmeleri, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan bazı sektörlerin yeniden canlanmasına katkı sağlamıştır (İş İnsanları Oturumu).

İş insanları oturumunda öne çıkan diğer bir tema, göçmenlerin sanayiye sağladığı dinamizmdir. Ayakkabı ve tekstil gibi emek yoğun sektörlerde göçmenlerin yeni iş modelleri ve yenilikçi pratikler geliştirdiği vurgulanmaktadır. İş insanlarının bu yaklaşımı göçmenlerin kent ekonomisinin dönüşümünde etkin bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Böylece göç, Gaziantep'in sanayi kimliğini güçlendiren bir unsur olarak çerçevelenmektedir.

Göçmenlerin yoğun çalıştığı sektörlerden biri ayakkabı ve tekstildir. Suriyeliler bu alanlarda inovatif fikirler ve yeni iş modelleri geliştirerek sektörde dinamizm yaratmışlardır. Bu katkılar, Gaziantep'in sanayi kimliğinin güçlenmesine destek olmuştur (İş İnsanları Oturumu).

Ayrıca kentte sığınmacılara yönelik ortaya çıkan tepkisel tutumların, bilgi eksikliği, etkileşimsizlik ve temasın sınırlı olmasıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir. Gazeteciler oturumunda göçe ilişkin temel sorun, bilgiye erişim ve bilginin güvenilirliği ekseninde tanımlanmaktadır. Devletin sunduğu verilerin yetersiz ve eksik olduğu yönündeki algı, yalnızca nicel bir veri sorununa değil, kamusal bilginin üretimi ve dolaşımıyla ilgili yapısal bir güven krizine işaret etmektedir. Özellikle göçmenlere ilişkin gerçek ve doğrulanabilir bilgilere

ulaşmanın güçlüğü, gazetecilerin kamusal bilgilendirme işlevini sekteye uğratan bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda söylem, göç konusundaki belirsizliğin yanlış bilgi üretimini ve spekülasyonu besleyebileceğine dair örtük bir endişe taşımaktadır. Dolayısıyla gazeteciler açısından mesele, yalnızca veri eksikliği değil, kamusal tartışmaların sağlıklı biçimde yürütülmesini engelleyen bir bilgi altyapısı sorunu olarak çerçevelenmektedir.

Genel olarak devletin sunduğu verilerin yetersizliği ve eksikliğine dair büyük bir algı var. Bu gazetecilerin de doğru bilgiye ulaşmalarını olumsuz etkiliyor. Özellikle göçmenlerle ilgili gerçek bilgilere ve verilere ulaşmak çok zor. Verilerin doğruluğuna olan bir güvensizlik hâkim (Gazeteciler Oturumu).

Gazeteciler oturumunda göç meselesi, öncelikle medyanın dil üretimi ve kamusal algının inşası üzerinden tartışılmıştır. Söylem, medyanın göçe yaklaşımının zaman içinde belirgin bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. İlk dönemde hâkim olan destekleyici ve kapsayıcı dilin, ilerleyen süreçte yerini ötekileştirici ve dışlayıcı bir söyleme bıraktığı vurgulanmıştır. Bu dönüşüm, medyanın göçmenlere yönelik tutumunun sabit olmadığını; toplumsal duygulanımlar, rahatsızlıklar ve beklentilerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Medyanın bakış açısı her yerde aynıydı. İlk süreçte herkes kucak açtı. Devamında ise ötekileştirme başladı. Antep medyası da ilk zamanlarda destekçi bir dil kullanıyordu. Zamanla toplumdaki rahatsızlık medyaya da yansdı. Ağır bir dil ve üslup hâkim oldu haberlere. Çünkü bu dilin kullanımı yerleşik halkı, vatandaşı mutlu ediyor. Ne yazık ki böylece uçurum da derinleşiyor. Dilin kullanımı köprü de olabilir bariyer de (Gazeteciler Oturumu).

Yukarıda yer alan ifade yerel medya bağlamında dilin sertleşmesini, gazetecilik pratiğinin yerleşik halkın duygusal beklentilerine ve memnuniyetine göre şekillenmesiyle açıklanmaktadır. Bu çerçevede medya, olup biteni aktaran bir araç olmaktan çıkmakta, toplumsal kutuplaşmayı yeniden üreten ve derinleştiren bir aktör hâline gelmektedir. Dilin “köprü” ya da “bariyer” olabileceği vurgusu, medyanın toplumsal ilişkiler üzerindeki kurucu etkisine dair güçlü bir farkındalığa işaret etmektedir.

Aynı oturumda gazetecilerin kendi rollerine yönelik özeleştirel bir tutum geliştirdikleri de görülmektedir. Medyanın olayları yeterince anlamlandırmadan, neden sonuç ilişkisini göz ardı ederek ve abartılı bir dil kullanarak sunduğu kabul edilmektedir.

Biz de pek bir şey yapmadık ne yazık ki. Dilimizi yumuşatmadık. Olayları anlamadan saldırgan bir tavır gösterdik. Sebebe bakılmadan sonuca odaklandık. Olaylar abartıldı ve medya algı yönetimi yaptı. Ayrıştırmayı etkin bir şekilde kullanmayı tercih ettik (Gazeteciler Oturumu).

Suriyelilerle birlikte kente aslında büyük bir yatırım da geldi. Biz bu yatırımı fazlasıyla kullanabilirdik. Fakat yeterince başarılı olamadık. Göç süreci medyada yeterince gösterilmedi. Hem yerelde hem de uluslararası anlamda. Yurt dışındaki gazetecilerin de davet edilmesi gerekiyordu göç sürecinde olayları yansıtabilmeleri için. Böyle olunca toplumların algısı da değiştirilebilirdi (Gazeteciler Oturumu).

Bu grubun kendi içinde farklı gerekçelere dayanan alt yönelimler barındırdığı görülmektedir. Bu grubun içindeki bazı katılımcılar, Halep ve Gaziantep arasındaki tarihsel ve kültürel bağlara atıf yaparak iki kent arasındaki benzerlikleri ön plana çıkarmaktadır. Bazı katılımcılar ise, sığınmacıların kentteki yaşam koşullarının insan hakları temelinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Halep’le kardeş şehiriz kalelerimiz bile ikiz modeldir (Gazeteciler Oturumu).

Örneğin eskiden Halep’ten gelin geldi dendiğinde herkes toplanırmış, böyle bir bağ varmış (Gazeteciler Oturumu).

Antep Halep’in kazasıydı. İster istemez benzer kodlar var (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Halep ayağa kalkarsa, yüzyıllık hikâye yeniden başlıyor demek. Gaziantep- Halep ilişkileri eskisi gibi olacak. Her güzel şey anlatılmaya değer. Ne kadar sert olursa olsun, kalpler vicdanlar taptaze (Kadın ve Çocuk Oturumu).

İkinci grup;

Suriyeli sığınmacıların kentteki varlığına baştan itibaren mesafeli ya da eleştirel yaklaşan katılımcılar tarafından temsil edilmektedir. Bu yaklaşımın temel dayanağını, kentle aidiyet ilişkisi güçlü olan ve uzun süredir Gaziantep’te yaşayan ailelerin mensupları oluşturmaktadır. Bu kesim, göçe yönelik hazırlıksızlığın da etkisiyle kısa süre içerisinde kent nüfusuna eklenen büyük ölçekli göçün, kentsel uyum süreçlerini zorlaştırdığı görüşündedir. Aşağıda yer alan ifadede “kenti koruma içgüdü” vurgusu, göçün aidiyet, sınır ve sahiplik duygularını tetikleyen bir süreç olarak algılandığını göstermektedir.

Açık kapı politikasıyla yoğun göçler sonucu kentlerde özellikle Gaziantep'te kenti koruma içgüdüsi oluştu (Gazeteciler Oturumu).

Öte yandan Gaziantep'in tarihsel olarak göç alan bir kent olmasına rağmen, göçün niteliği ve ölçeği karşısında kurumsal ve toplumsal olarak hazırlıksız yakalandığını ima eden ifadeler de toplantılarda yer almıştır.

Gaziantep her yerden göç alıyor ancak şehir göçe alışamadı (Gazeteciler Oturumu).

Aşağıda yer alan ifade, göçmenlerin gündelik hayattaki davranışları üzerinden güvenlik, düzen ve otorite temalı bir algının üretildiğini ortaya koymaktadır. Trafik gibi kamusal alanlar, düzensizlik ve tehdit söyleminin somutlaştığı mekânlar olarak sunulmaktadır.

Suriyelilerin birçoğu kamu otoritesine karşı korku duymuyor. Birkaç defa denk geldim özellikle trafikte polisleri ciddiye dahi almıyorlar. Kurationsız tehlikeli araç kullanıyorlar (Gazeteciler Oturumu).

İş insanları oturumunda göçmenlerin kente yerleşme süreci, gündelik hayatın pratik gereklilikleri üzerinden ele alınmıştır. Kira ödeme, iş arama ve entegrasyon çabaları, göçmenlerin hayatta kalma stratejileri olarak okunmaktadır. Bu süreç hem çatışmalı hem de pragmatik bir uyum olarak tanımlanmaktadır. Yani göç, bir yandan rekabet ve gerilim üretirken, diğer yandan ekonomik zorunluluklar üzerinden karşılıklı bir uyum alanı yaratmaktadır.

Göçmenlerin şehrin içerisine karışıp hızlıca yer edinme çabaları, kira ödemeleri, iş arama eylemleri ve gündelik hayata hızlı entegrasyonu hem yerleşik halkla çatışmalı hem de pragmatik bir uyum sürecine neden olmuştur (İş İnsanları Oturumu).

STK oturumunda göç, empati ve ahlaki karşılaştırma üzerinden tartışılmaktadır. Yerleşik nüfusun kendisini tersine bir göç senaryosu içinde hayal etmesi, ev sahipliğinin olağanüstü bir toplumsal dayanışma pratiği olarak sunulmasını sağlamaktadır.

Bizim bu kentte yaşayan insanlar, "biz Suriye'ye gitmek zorunda olsaydık, bizi kabul ederler miydi, etmezlerdi" diye düşünürdü. Gaziantep'li yerleşikler olağanüstü bir ev sahipliği gösterdi, gelen insanlarla birlikte oldu. Bununla ilgili süreç içerisinde maalesef göç meselesi kontrol altında sürdürülemedi (STK Oturumu).

Suriyeli nüfusun belirli kentlerde yoğunlaşması, mevcut sorunları derinleştiren yapısal bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Nüfus oranının vurgulanması, göçün ölçülebilir ve yönetilmesi gereken bir planlama sorunu olarak ele alındığını göstermektedir. STK söylemi,

göçün yarattığı baskının nedenlerini göçmenlerin varlığından ziyade, dağılım ve yönetim eksikliğinde aramaktadır.

Suriyelilerin Türkiye geneline orantısız bir şekilde dağılması da mevcut sorunları artırmıştır. Öyle ki, şehirdeki Suriyeli nüfus oranı yaklaşık %21'e ulaşmıştır (STK Oturumu).

Katılımcılar, göçün Türkiye geneline daha dengeli biçimde dağıtılması durumunda Gaziantep üzerindeki toplumsal ve mekânsal baskının daha sınırlı olabileceği ifade edilmektedir.

Resmi rakamlar 500.000 Suriyelinin Gaziantep'te olduğunu söylemiştir. Gaziantep'e 700.000 Aydınli, Vanlı gelse sorundur. Sorunumuz yalnızca Suriyelin gelmesi değil bu kadar fazla kişinin Gaziantep'te olup diğer illere paylaştırılmamasıdır (Gazeteciler Oturumu).

Bu eleştirel tutum çerçevesinde dile getirilen bir diğer argüman, Suriyeli sığınmacıların kültürel pratiklerinin Gaziantep'in yerleşik kent kültürüyle uyumsuz olduğu yönündedir. Aile yapısı, çocuk yetiştirme biçimleri, gündelik yaşam alışkanlıkları ve çalışma pratikleri üzerinden tanımlanan bu farklılıkların göç sürecini deneyimlerken her iki taraf için de sorun haline geldiği belirtilmektedir.

Aşağıda yer alan ifade, göçün kent yaşamına etkisinin “kural” ve “düzen” kavramları üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir. Katılımcı, uyum sürecini özellikle kamusal alanlarda geçerli olan davranış normları bağlamında ele almakta, göçmenlerin kentsel gündelik hayata adaptasyonunu düzen–düzensizlik ekseninde değerlendirmektedir. Kent yaşamı, burada belirli ortak kurallara dayalı bir alan olarak tanımlanmaktadır.

Suriyeliler şehir kurallarına uymada sorunlar yaşadılar (Gazeteciler Oturumu).

Aynı oturumda söylemin giderek daha gündelik ve duygusal bir çerçeveye kaydığı görülmektedir. Temizlik, aile yapısı, mahalle düzeni ve sosyal ilişkiler üzerinden yapılan değerlendirmeler, göçün kentte yarattığı dönüşümün bireysel deneyimler aracılığıyla nasıl anlamlandırıldığını göstermektedir. Katılımcılar, yaşadıkları ya da gözlemledikleri durumları göçü toplumsal çözülme ve düzen kaybı anlatısı içinde konumlandırmaktadır.

Suriyeliler keşke Türkiye'ye geldiklerinde temiz olsalardı, topluma karşı iyi yaklaşılsalardı. Çoğunluğu iyi değiller, uyumsuzlar, korkusuzlar. Çoğu geri döndü diyorlar ama giden yok (Gazeteciler Oturumu).

İstihdamla ilgili değerlendirmeler, gazeteciler açısından mesleki alanın korunması ve yerleşik gençlerin desteklenmesi ekseninde şekillenmektedir. Göçmenlerin gazetecilik alanında istihdam edilmemesi, bir dışlama pratiğinden ziyade, yerel emeğe öncelik verilmesi olarak gerekçelendirilmektedir. Meslek, burada yerel aidiyetin yeniden üretildiğı bir toplumsal alan olarak görölmektedir.

24 yıllık gazeteciyim ama yanımda Suriyeli gazeteci ve muhabir çalıştırmadım. Bu konuda çizgim var. Kendi memleketimin iletişim, halkla ilişkiler, gazetecilik, radyo sinema mezunu olan çocuklarını işe alıyorum (Gazeteciler Oturumu).

Kadın ve çocuk oturumunda ise uyum meselesi daha çok kültürel pratikler ve aile yapısı etrafında ele alınmaktadır. Katılımcılar, göçmenlerin kendi yaşam tarzlarını sürdürmelerini uyum sorunu olarak okumaktadır.

Onlar bize uyum sağlamadı. Kendi mahallelerini oluşturdular (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Kentin kenar semtlerinde yaşanan gündelik karşılaşmalar, güvenlik ve toplumsal cinsiyet üzerinden anlamlandırılmaktadır. Kamusal alanların kullanımı, kadınların görünürlüğü ve davranış kalıpları, göçle ilişkilendirilen başlıca gerilim alanları olarak öne çıkmaktadır.

Kenar semtlerde çok rahatsız ediciler (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Komşuluk ilişkileri bağlamında dile getirilen ses, zaman kullanımı ve kültürel alışkanlıklar, birlikte yaşamının pratik zorluklarına işaret etmektedir.

Suriyelilerin yüksek sesli iletişim tarzları, gece geç saatlere kadar süren aktiviteleri ve kültürel alışkanlıkları komşuluk ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Son olarak, aile yapısı ve kültürel değerler etrafında şekillenen değerlendirmeler, göçün geçiciliğı ve geri dönüş beklentisiyle birlikte dile getirilmektedir. Katılımcılar, erken evlilik, çocuk sayısı ve kamusal alandaki davranışları kültürel farklar üzerinden anlamlandırmakta, bu farkları toplumsal gerilimlerin temel kaynağı olarak görmektedir.

Onlar ilk çok çaresizce geldiler. Ama aile yapımıza uymayan aileleri vardı. Sıkıntıya yol açtı. Onların kendi ülkelerinde yaşamaları taraftarıyım. Biz bir şeyleri aşmışken, onların kültürü gereğı yüksek sesle konuşma (balkon, park vb. yerlerde), çok çocuk yapma gibi sıkıntılar yeniden oluştu (Kadın ve Çocuk Oturumu).

Genel olarak bu anlatılar, göçün katılımcılar açısından büyük ölçüde kent düzeni, gündelik yaşam, kültürel farklar ve yerel aidiyet üzerinden anlamlandırıldığını ortaya koymaktadır. Gazeteciler oturumunda düzen ve kamusal alan vurgusu öne çıkarken, kadın ve çocuk oturumunda kültür, aile ve gündelik pratikler belirleyici hâle gelmektedir.

Yakınlaşma Alanları ve Ara Tutumlar

Toplantı notlarında dikkat çeken önemli bulgulardan biri, her iki temel tutumun içinde yer almakla birlikte, kendi başlangıç pozisyonlarından kısmen ayrışan ve karşıt görüşlere belirli ölçülerde yaklaşan katılımcıların varlığıdır. Bu katılımcılar, sığınmacılara yönelik olumlayıcı ya da eleştirel tutumlarını mutlaklaştırmak yerine, her iki yaklaşımın da belirli yönlerini dikkate alan daha temkinli ve çoğulcu bir söylem geliştirmektedir. Bu durum, kentte göç meselesine ilişkin katı ikili karşıtlıkların ötesine geçen bir tartışma zemininin oluştuğuna işaret etmektedir.

Bu ara tutumlar, konuşmalarda sıklıkla "ancak", "ama", "olsa da", "ne var ki" ve "fakat" gibi bağlaçlarla kurulan cümle yapıları üzerinden görünür hale gelmektedir. Katılımcılar, bir yandan sığınmacıların yarattığı toplumsal ve mekânsal baskılara dikkat çekerken, diğer yandan uzun süredir kentte yaşayan bu nüfusun tamamen dışlanmasının insani ve toplumsal açıdan sorunlu olacağını vurgulamaktadır.

STK oturumunda katılımcının ifadesinde geçen "ama" bağlacı, katılımcının beklenti ile gerçekleşen durum arasındaki farkı vurgulamaktadır. Katılımcının ifadesi, göç yönetimi ve iletişim diline dair eleştirel farkındalığı ve ara tutumun göstergesini sunmaktadır.

Ama burada şunu unutmamak gerekiyor. Nihayetinde savaş görmüş bir toplumdan bahsediyoruz. Dolayısıyla burada kitle psikolojisi farklı oluyor. Doğum oranlarının artması bunlara da bağlı olabilir (STK Oturumu).

STK oturumunda katılımcılar, Suriyelilerin geri dönüşlerinin arzu edildiğini ifade etmekle birlikte, bunun zaman, koşulların olgunlaşması ve bireylerin kendilerini yeterince güvende hissetmeleriyle mümkün olacağını vurgulamaktadır. Bu ifade, göçmenlerin geri dönüş eğilimlerini güvenlik ve toplumsal istikrarla bağlantılı orta vadeli bir süreç olarak tanımlayan temkinli bir bakış açısını yansıtmaktadır.

Elbette geri dönüşlerin gerçekleşmesi arzu edilmektedir. Ancak zaman içinde, koşullar olgunlaştıkça ve bireyler kendilerini yeterince güvende hissettiklerinde mümkün olacaktır (STK Oturumu).

Aynı oturumda dile getirilen bir diğere önemli nokta, bugün yaşanan sorunların büyük ölçüde göç sürecindeki aksaklıklardan kaynaklandığıdır. Ancak katılımcılar, bu sorunların varlığına rağmen, göçmenlerle kamplaşmaya yol açmadan birlikte yaşamının zorunlu bir toplumsal gerçeklik olduğunu ifade etmektedir. Buradaki “ancak” bağlacı, katılımcının hem sorunları hem de çözümün kaçınılmazlığını dikkate alan ara bir tutum sergilediğini ortaya koymaktadır.

Bugün yaşanan birçok sosyal sorun Suriyelilerin Türkiye’ye gelişlerindeki aksaklıktan kaynaklanmıştır. Ancak her halükârda kamplaşmaya yol açmayan bir şekilde beraber yaşamak zorunda olduğumuz fark edilmelidir (STK Oturumu).

İş insanları oturumunda ise katılımcılar, göçmenlerin işgücü piyasasındaki varlığının farklı sosyal aktörler açısından çelişkili etkiler doğurduğunu belirtmektedir. Halkın iş gücü piyasasındaki rekabet nedeniyle bazı memnuniyetsizlikler yaşadığı gözlemlense de iş dünyasının sürecin ekonomik olanaklarından büyük ölçüde fayda sağladığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede göç, ekonomik fırsatlar ve çıkarlar üzerinden de değerlendirilen çok boyutlu bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

Halk, iş gücü piyasasındaki rekabetten dolayı memnuniyetsiz olsa da iş dünyası süreçten büyük ölçüde fayda sağlamıştır (İş İnsanları Oturumu).

Gazeteciler oturumunda yapılan değerlendirmeler, medyanın süreçteki rolüne ve iletişim diline dair farkındalığı yansıtmaktadır. Katılımcılar, kendi pratiğine dair öz-eleştiri çerçevesinde, dil kullanımını yumuşatmadıklarını ifade etmektedir. Bu tür ifadeler, medya söyleminin toplumsal algıyı biçimlendirmedeki etkisini ve ara tutumların önemini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, göçle birlikte kente gelen ekonomik yatırımların potansiyel olarak büyük bir fırsat yarattığı, ancak bunun yeterince değerlendirilemediği belirtilmektedir. İfadelerde geçen “ne yazık ki” ve “fakat” bağlaçları, gerçekleşen durum ile potansiyel arasında bir fark olduğunu ve katılımcıların hem fırsatları hem eksiklikleri birlikte dikkate aldığını göstermektedir.

Biz de pek bir şey yapmadık ne yazık ki. Dilimizi yumuşatmadık. Olayları anlamadan saldırgan bir tavır gösterdik. Sebebe bakılmadan sonuca odaklandık (Gazeteciler Oturumu).

Suriyelilerle birlikte kente aslında büyük bir yatırım da geldi. Biz bu yatırımı fazlasıyla kullanabilirdik. Fakat yeterince başarılı olamadık (Gazeteciler Oturumu).

Söz konusu toplantı notları, bu çalışmada “anamlı tutarsızlık” kavramı ile ifade edilebilecek bir söylemsel ve tutumsal örüntünün varlığına işaret etmektedir. Burada “tutarsızlık” kavramı

normatif ya da olumsuz bir anlam taşımamaktadır. Aksine, farklı toplumsal konumlara sahip aktörlerin kendi başlangıç pozisyonlarını kısmen sorgulamalarına ve karşıt görüşlerle belirli ölçülerde temas kurmalarına olanak tanıyan bir düşünsel esnekliği tanımlamaktadır. Anlamli tutarsızlık, Gaziantep'in yaklaşık on beş yıldır deneyimlediği yoğun göç sürecinde, göç olgusuna ilişkin olarak başlangıçta birbirinden oldukça farklı noktalarda konumlanan toplumsal kesimlerin, zaman içinde geliştirdikleri eleştirel değerlendirmeler aracılığıyla ortak bir düşünsel zemine yaklaşmalarını ifade etmektedir.

Bu bağlamda, Suriye iç savaşının başlamasından itibaren Suriyeli sığınmacıların kentteki varlığını savunan aktörlerin, kitlesel göçün Gaziantep'in kentsel yaşamı üzerindeki bazı olumsuz etkilerine yönelik artan bir farkındalık geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Buna karşılık, sığınmacılara başlangıçtan itibaren mesafeli yaklaşan kesimler ise, eleştirel tutumlarını sürdürmekle birlikte, zamanla sığınmacıların kente sağladığı ekonomik katkıları ya da insani ve vicdani sorumlulukları gerekçe göstererek söylemlerinde kısmi bir yumuşama ve esneklik gösterebilmektedir.

Her iki tutum içinde yer alan bazı katılımcıların, görüşlerini ifade ederken “ama”, “ancak” ve benzeri bağlaçlarla kurulan cümle yapıları aracılığıyla ilk konumlanmalarından kısmen uzaklaştıkları görülmektedir. Bu söylemsel kırılma noktası, karşıt pozisyonlar arasındaki mesafenin mutlak biçimde ortadan kalktığını değil, farklılıkların belirli başlıklar altında birbirine yaklaştığını göstermektedir. Çalışmada “anlamli tutarsızlık” kavramı, tam da bu yakınlaşma sürecinde ortaya çıkan ve tutumlar arasındaki gerilimi üretken bir tartışma alanına dönüştüren çelişkili ama analitik açıdan anlamli söylem biçimini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Ekonomik Alan ve Sivil Toplum Arasındaki Farklılaşma

Bulgular, ekonomik alanı temsil eden iş çevreleri ile sivil toplum aktörleri arasında sığınmacılar konusundaki tutumların belirgin biçimde farklılaştığını göstermektedir. İş insanları, ideolojik konumlanmalardan bağımsız olarak, sığınmacıların işgücü piyasasına ve üretim süreçlerine sağladığı katkıları ön plana çıkarmaktadır. Özellikle 2024 yazında artan denetimler ve buna bağlı olarak bazı Suriyeli işletmelerin kapanması ya da faaliyetlerini başka ülkelere taşıması, sığınmacı emeğinin yokluğunda kent ekonomisinde ortaya çıkan kırılmalıkları görünür kılmıştır. Bu deneyim, bazı iş çevrelerinde sığınmacılara yönelik daha temkinli ve pragmatik bir yaklaşımın gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Sivil toplum alanında ise tutumların daha çok kent kimliği, ortak yaşam kültürü ve sosyal uyum ekseninde şekillendiği görülmektedir. Ulusal siyasal konjonktür ve göç politikalarındaki söylem değişimleri, sivil toplum aktörlerinin sığınmacılara yönelik tutumlarında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Toplantılarda öne çıkan bulgu, sığınmacılar konusundaki tutumların kentteki farklı toplumsal alanlar arasında belirgin biçimde farklılaşmasıdır. Her ne kadar sivil toplum, medya ve ekonomi alanlarının kendi içlerinde homojen olmayan eğilimler barındırdığı gözlemlense de şehir yaşamını temsil eden sivil toplum aktörleri ile ekonomik hayatın aktörleri olan iş çevreleri arasında yapısal bir ayrışma dikkat çekmektedir. Sivil toplum alanında, sığınmacılara yönelik olumlu ve alternatif yaklaşımlar tamamen dışlanmamakla birlikte, sığınmacılara mesafeli ve eleştirel tutum geliştiren yapıların söylemsel ağırlığının daha belirgin olduğu görülmektedir. Bu yönelimin, söz konusu sivil toplum örgütlerinde temsil edilen toplumsal kesimlerin kent içindeki tarihsel konumları, statüleri ve kamusal görünürlükleriyle ilişkili olduğu değerlendirilebilir.

Kentte sosyal, yeşil ve eğitim alanlarının yetersizliğine yapılan vurgu, göç meselesinin kent yaşanabilirliği üzerinden ele alındığını ortaya koymaktadır. Sığınmacı nüfusun artışı, okulların kapasite sorunları ve kamusal alanlardaki baskı ile ilişkilendirilmekte, bu sorunların yalnızca Suriyelilere atfedilmemesi gerektiği ifade edilse de çözüm tartışmaları ağırlıklı olarak yerleşik halkın yaşam kalitesinin korunması ekseninde şekillenmektedir.

Gaziantep'in yaşanabilirliği açısından kentin sosyal, yeşil ve okul alanları yetersiz. Dolayısıyla okullara sığmayan çocuklar vardı. Bunlara sadece Suriyelilerin sorunu olarak bakarsak doğru bir yere ulaşamayız. Bu sorunun nasıl çözüleceği konusunda da zamana ihtiyaç var. Yaklaşık 14 yıllık bir süreç içerisinde geldiğimiz nokta itibariyle bugün başka bir boyut kazanmıştır. Artık buraya gelen insanlar, buradan gitmeyi düşünmüyorlar. Türk olamadılar, buranın vatandaşı olamadılar (STK Oturumu).

Demografik göstergeler üzerinden yapılan değerlendirmeler, eleştirel söylemin merkezinde yer almaktadır. Doğum oranları, erken yaşta evlilikler ve nüfus artışı, sığınmacıların kentte yarattığı yük ve dönüşümün göstergeleri olarak sunulmaktadır. Bu anlatı, sığınmacı nüfusun destek mekanizmalarından faydalanarak büyüdüğü ve bunun yerleşik nüfusun demografik dengeleriyle karşılaştırıldığı bir söylemsel çerçeve kurmaktadır.

Ülkemize ilk geldiklerinde kendi ülkelerindeki doğum oranı 2.10 Gaziantep'e geldiklerinde doğum oranları 5.30. Demek ki yeteri kadar destek almışlar ki 5.30'a çıkmış. Bu konuyla ilgili yeni yapılan bir çalışma var mı? Yani geçen yıl yaptığımız son çalışmayla hala kadınların doğum ağırlık oranı 5.30 olduğunu görmüşüm. Artık burada şeyi soracağım. Şimdi gelen sığınmacıların 14 yaşından sonra evlendirdiklerini görüyoruz. Bu da nüfus artışına ciddi bir katkıda bulunuyor. Çünkü bizim insanlarımızın doğum oranları 30 yaşından sonra başlıyor (STK Oturumu).

Eğitim alanına ilişkin ifadeler, fırsat eşitliği ve adalet tartışmalarını yerleşik öğrenciler üzerinden gündeme getirmektedir. Suriyeli öğrencilerin üniversiteye kabul süreçlerinde beyana dayalı uygulamaların yarattığı haksızlık algısı, eleştirinin yönünü sığınmacılardan ziyade kamu politikalarının yerleşik gençler üzerindeki etkilerine çevirmektedir. Bu bağlamda sivil toplum söylemi, kapsayıcılıktan çok, yerleşik gençlerin haklarının korunması talebi etrafında şekillenmektedir.

Yerleşik halkın mutluluğu ve Türk gençlerinin eğitim kalitesinin önceliklendirilmesi, sığınmacıların entegrasyon ve asimilasyon süreçlerine dair eleştirilerle birlikte dile getirilmektedir. Dil kullanımı, kültürel pratiklerin sürdürülmesi, ekonomik ve sosyal etkileşimin sınırlılığı gibi unsurlar, sığınmacıların kent yaşamına yeterince katkı sunmadığı algısını beslemektedir. Sağlık hizmetleri ve eğitim alanındaki örnekler de bu çerçevede, kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve yerleşik nüfusun memnuniyeti açısından değerlendirilmekte, sığınmacıların geri dönüş ihtimaliyle hareket ettiği düşüncesi bu eleştirileri güçlendirmektedir.

Yerleşik halkın mutluluğu, Türk gençlerinin eğitim kalitesinin artması öncelikli konular olmalı. Çünkü hala entegre, asimile olamadılar, kendi dillerini kullanıyor, kendi kültürlerini yaşamaya devam ediyorlar. Kapalıdır, iletişim kurulamıyor, çalışmayı sevmiyorlar. Kendi aralarında alışveriş yapıyorlar, kendi milletinden insanı çalıştırıyorlar. Göçmen sağlığı merkezlerinde Suriyeli doktorlar var ve görevlerini gerektiği kadar yerine getiremiyorlar. Geri döneceklerini düşündükleri için artık çocuklarını okula dahi göndermiyorlar (STK Oturumu).

Buna karşılık, iş çevreleri bağlamında baskın söylemin sığınmacıların kent ekonomisine sağladıkları katkıları ön plana çıkardığı görülmektedir. Özellikle 2024 yaz döneminde Türkiye genelinde sığınmacılara yönelik artan toplumsal tepkiler ve buna paralel olarak İl Göç İdaresi tarafından yoğunlaştırılan denetimler sonucunda, çok sayıda Suriyeli işletmenin faaliyetlerini geçici olarak durdurması, bazı işletmelerin üretim ve ticari faaliyetlerini başka ülkelere taşıması

ve sığınmacı işgücünün kısmen ülkelerine dönmesi, Gaziantep ekonomisinde özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler ile yan sanayi alanlarında belirgin bir işgücü açığına yol açmıştır. Bu süreç, sığınmacı emeğinin yokluğunda üretim ve tedarik zincirlerinde ortaya çıkan kırılmalıkları görünür kılmış ve iş çevrelerinin bir bölümünde sığınmacılara yönelik tutumların daha pragmatik bir çerçevede yeniden değerlendirilmesine zemin hazırlamıştır. Halkın iş gücü piyasasındaki rekabet nedeniyle memnuniyetsizliğinin farkında olunmakla birlikte, iş insanları sığınmacı emeğinin ekonomik faydasını açık biçimde vurgulamaktadır. Özellikle kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin sığınmacılar aracılığıyla sürdürülmesi, bu emeğin kentin üretim kültürü açısından da işlevsel görüldüğünü göstermektedir. Bu noktada iş çevreleri, yerleşik halk merkezli eleştirel söylemden ayrılarak, göçü ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında ele almaktadır.

Halk, iş gücü piyasasındaki rekabetten dolayı memnuniyetsiz olsa da iş dünyası süreçten büyük ölçüde fayda sağlamıştır. Özellikle kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin göçmenler aracılığıyla devam ettirilmesi, şehrin kültürel ve ekonomik yapısını desteklemiştir (İş İnsanları Oturumu).

Kayseri’de yaşanan olaylar sonrasında Suriyeli iş insanlarının Mısır’a yönelmesi, güvenlik algısı ve yatırım ortamına duyulan güvenin iş çevreleri açısından belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Gaziantep’te ayakkabı ve tekstil sektörlerinde faaliyet gösteren iş insanlarının önemli bir bölümünün Türkiye dışına yönelmesi, sığınmacı sermayesinin hareketli ve kırılmalık bir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda sığınmacı iş insanları sermaye, müşteri ağı ve ticari ilişkiler taşıyan ekonomik özneler olarak görülmektedir.

Kayseri’de yaşanan olayların ardından bir kısım Suriyeli iş insanı hem güvenlik kaygısı hem de daha elverişli koşullar altında çalışma umudu ile Mısır’a yönelmişlerdir. Gaziantep’te ayakkabı ve tekstil imalat sanayinde faaliyet gösteren iş insanlarının yaklaşık %30’u Mısır’a gitmiştir (İş İnsanları Oturumu).

Suriyeli iş insanları açısından yatırım güvenliği ve ekonomik istikrarın sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Kayseri’de yaşanan olaylar, bu iş insanları arasında ciddi bir tedirginliğe yol açmıştır. Yatırımcılar, Türkiye’ye önemli miktarda sermaye getirmiş olmalarına rağmen, ani bir zorunlu geri dönüş riskiyle karşı karşıya kaldıklarında belirsizlik ve endişe yaşayabilecekleri korkusu ile karşı karşıya kalmışlardır (İş İnsanları Oturumu).

Suriyeli iş insanlarının Organize Sanayi Bölgesi'nde yaptıkları yatırımlar, bu grubun kent ekonomisine entegrasyon potansiyelini ortaya koymakla birlikte; vatandaşlık, ikamet, seyahat izinleri ve bürokratik düzenlemeler gibi alanlarda yaşanan belirsizlikler, yatırım güvenliğini zayıflatan unsurlar olarak öne çıktığı yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Türkiye'deki kurumsal ve düzenli işleyişe uyum sağlama sürecinin zorluğu, bazı yatırımcıları alternatif ülkelere yöneltmiştir. Bu durum, göçmen sermayesinin kalıcılığının büyük ölçüde kurumsal öngörülebilirlik ve hukuki güvenceye bağlı olduğunu göstermiştir.

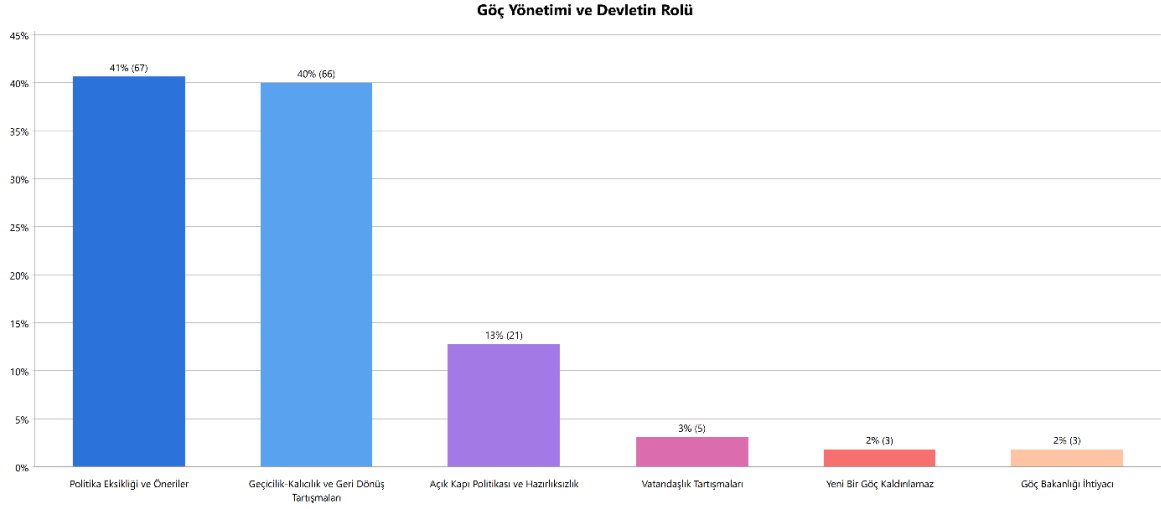
Suriyeli iş insanları, müşteri portföylerini ve ticari ilişkilerini de beraberlerinde getirerek Organize Sanayi Bölgesi'nde önemli yatırımlar yapmışlardır. Ancak vatandaşlık, uzun süreli ikamet, yurtdışına çıkış izni gibi bürokratik engellerle karşılaşmışlardır. Türkiye'de ruhsat, vergi ve sendika gibi düzenli olan işleyişe alışmak Suriyeli iş insanları için zor olmuştur. Bu durum, bazı iş insanlarının yatırımlarını Mısır gibi ülkelere yönlendirmeye zorlamıştır (İş İnsanları Oturumu).

İş insanları oturumunda ayrıca, sığınmacılar arasında yetişen yeni kuşağa dair daha uzun vadeli bir perspektifin benimsendiği görülmektedir. Türkçe bilen, Türkiye'nin sosyal ve kurumsal yapısına aşina olan bu kuşak, özellikle ara eleman ihtiyacının karşılanması açısından önemli bir potansiyel olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, sığınmacıların Türkiye'de yetişmiş ve burada sosyalleşmiş bir emek havuzu olarak görülmeye başlandığını ortaya koymaktadır.

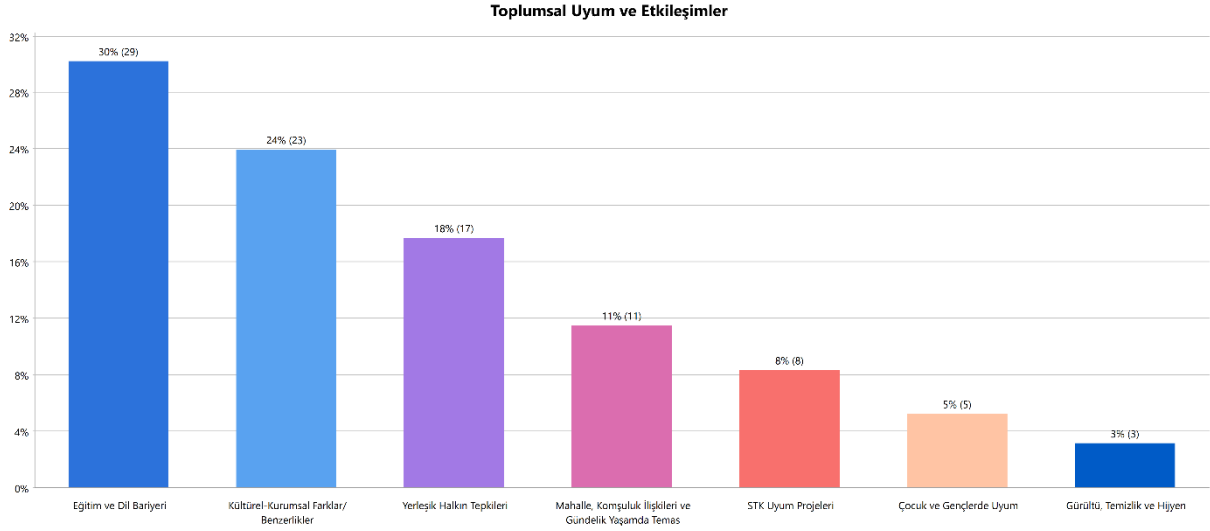
Geçen 14 yıl içerisinde Suriyeli göçmenler arasında yeni bir nesil yetişmiştir. Bu kuşak, Türkçe konuşabilen, Türkiye'nin sosyal ve kurumsal kurallarına daha aşina olan ve yaşamlarına burada başlamış bireylerden oluşmaktadır. Söz konusu nesil, iş gücü piyasasında özellikle ara eleman açığının kapatılmasına yönelik önemli bir potansiyel sunmaya başlamıştır (İş İnsanları Oturumu).

Eğitim sisteminde yaşanan sorunlar nedeniyle Türkiye'de ara eleman ihtiyacının uzun süredir yeterli düzeyde karşılanamadığı bilinmektedir. Bu açığı önemli ölçüde Suriyeli iş gücü telafi etmiştir. Ancak, Suriyeli iş gücünün ülkeden ayrılması, Türkiye açısından ciddi bir ekonomik kayıp potansiyeli taşımaktadır (İş İnsanları Oturumu).

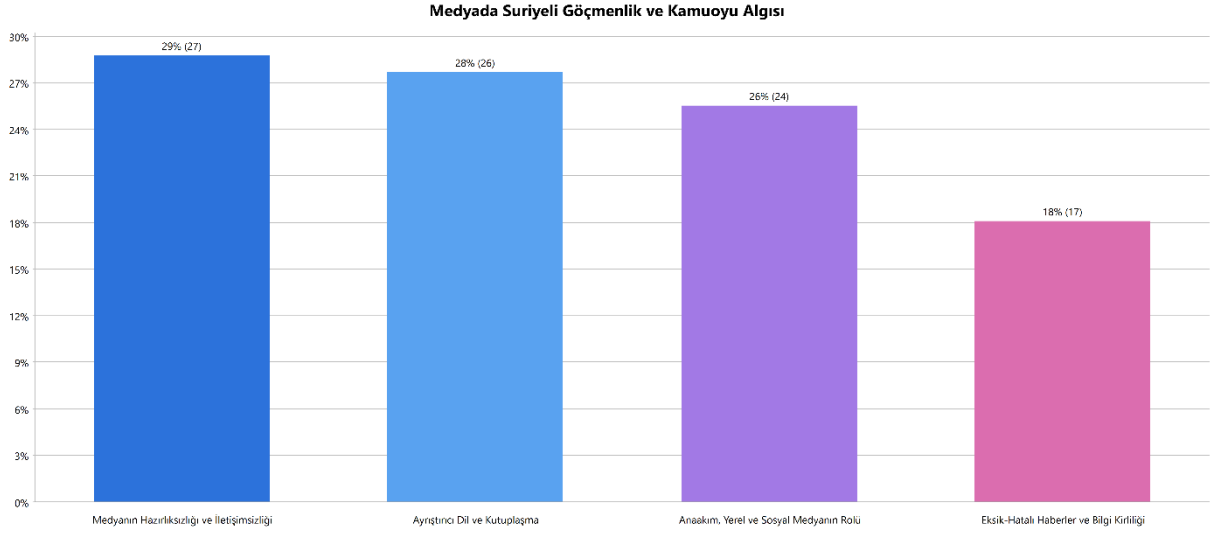
Toplantılarda dikkat çeken bir diğer husus, aynı bireylerin farklı toplumsal roller üzerinden sığınmacılar meselesine ilişkin farklı tutumlar geliştirebilmeleridir. Bazı katılımcıların, sivil toplum aktörü olarak kent yaşamı, sosyal uyum ve kültürel bütünlük ekseninde daha eleştirel bir dil kullanırken, iş insanı rolüyle ekonomik işleyiş, işgücü ihtiyacı ve üretim sürekliliği bağlamında daha kapsayıcı ve esnek bir yaklaşım sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum,

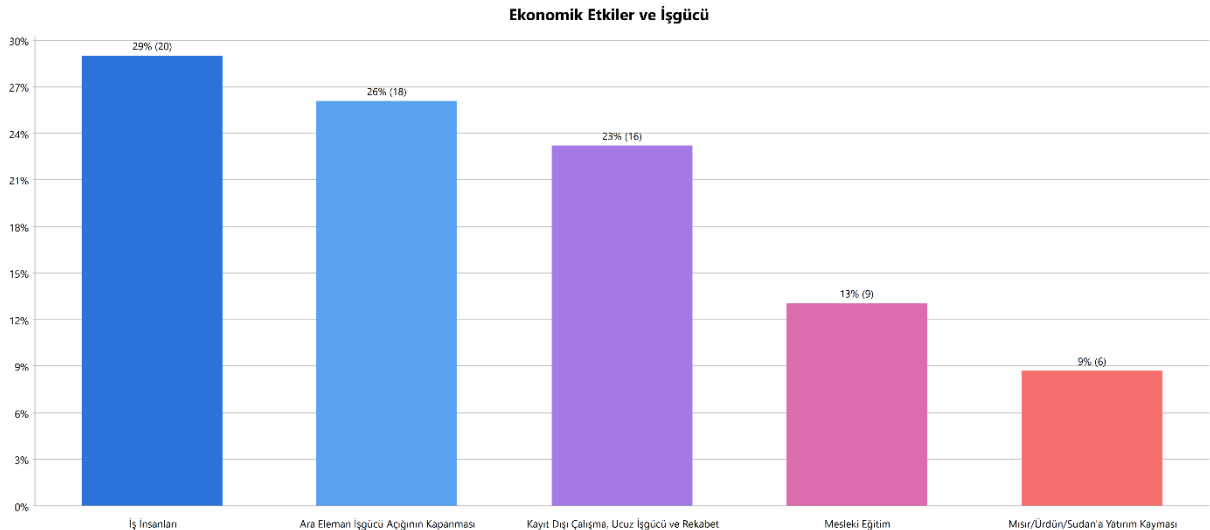
Yukarıdaki grafikte de görüleceği üzere sempozyumda öne çıkan temalar, katılımcıların göç yönetimine ilişkin algı ve beklentilerinin belirgin biçimde devlet politikalarındaki belirsizlik etrafında toplandığını göstermektedir. Grafik verilerine göre tartışmanın %81’ini oluşturan “politika eksikliği” ile “geçicilik ilkesi ve geri dönüş” başlıkları, şehirde hem yönetsel hem toplumsal düzeyde derinleşen bir belirsizlik duygusuna işaret ederken; bu durum, geçici koruma rejiminin sosyolojik olarak çökmüş olmasına rağmen hukuken sürdürülmesinden kaynaklanan ikili yapıyı görünür kılmaktadır. Gaziantep gibi Suriyeli nüfusun yoğun olduğu ve işgücü piyasasının bu nüfusla iç içe geçtiği bir kentte, merkezi devlet politikalarındaki netlik eksikliği hem yerel yönetimleri hem de sivil aktörleri sorumluluk üstlenmek zorunda bırakarak “yönetişim krizini” büyötmektedir. Açık kapı politikasına yönelik %13’lük eleştirel vurgu, göçün ilk yıllarında yaşanan kurumsal hazırlıksızlığı ve uzun vadede artan hizmet yükünü anımsatırken, vatandaşlık ve yeni göç dalgası gibi makro ve güvenlik odaklı tartışmaların oldukça düşük oranlarda (%3 ve %2) dile getirilmesi, Gaziantep’te göç söyleminin kültürel veya güvenlikçi bir çerçeveden ziyade pragmatik, yönetilebilirlik kaygısı taşıyan bir zeminde şekillendiğini göstermektedir. Bu tablo, çalıştayın genel ruhunun çözüme dönük, çatışmacı olmayan, yerel düzeyde sürdürülebilirlik ve politika netliği talep eden bir pozisyona işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Özetle Gaziantep’te göç tartışması, toplumsal gerilimden çok, yönetsel belirsizlik ve sürdürülebilirlik ekseninde yoğunlaşmaktadır.

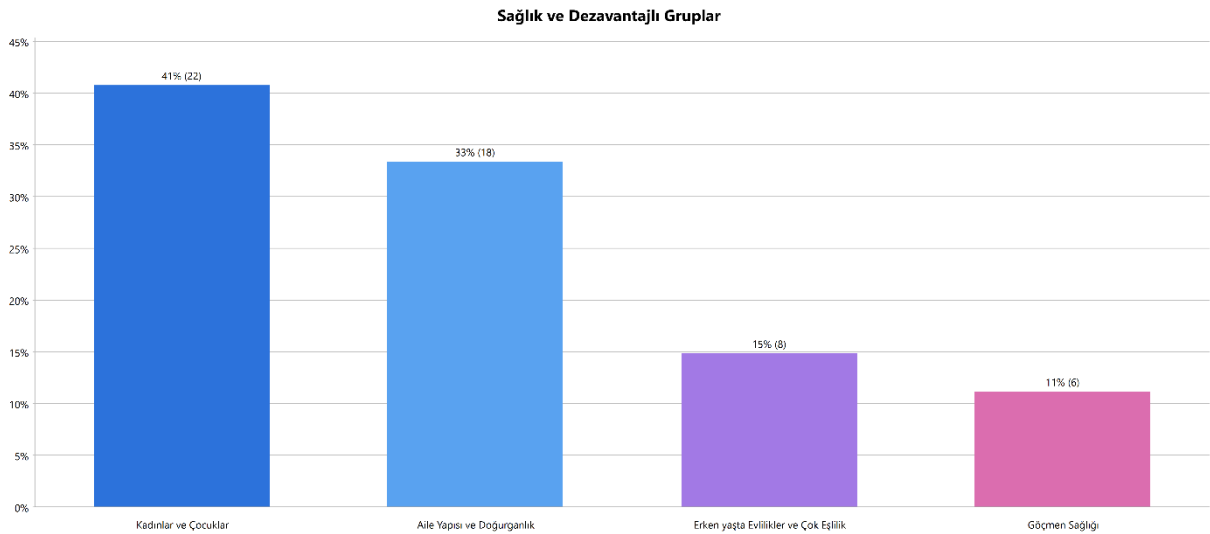
Grafiğe göre toplumsal uyumun en baskın sorun alanlarını “eğitim ve dil bariyeri” (%30) ile “kültürel-kurumsal farklılıklar ve benzerlikler” (%24) oluşturmaktadır. Bu bulgu, Gaziantep’teki karşılaşmaların en belirleyici ekseninin gündelik yaşam pratiklerinden önce iletişim ve anlam kurma kapasitesi olduğunu göstermektedir. Dilsel uyumsuzluk hem okul sistemi içinde çocuklar arasındaki etkileşimi hem de ebeveynlerin kamu kurumlarıyla ilişkisini zayıflatırken, kültürel farklar özellikle aile yapısı, kadın-erkek rolleri, otorite algısı ve gündelik davranış kalıplarında belirginleşerek toplumsal mesafeyi yeniden üretmektedir. Bunun yanında “yerleşik halkın tepkileri” temasının %18 gibi önemli bir oranla öne çıkması, özellikle ekonomik sıkışma dönemlerinde görünür olan rekabet hissini ve “biz-onlar” ayrımının, mahalle ölçeğinde toplumsal gerilimleri beslediğini göstermektedir. “Mahalle, komşuluk ilişkileri ve gündelik yaşamda temas” (%11) başlığı, Suriyelilerle yerli halk arasındaki ilişkilerin çoğunlukla aynı mekân paylaşma üzerinden şekillendiğini, ancak bu temasın her zaman bir aradalık üretmediğini; kimi zaman mesafe, kimi zaman düşük yoğunluklu etkileşimle sınırlı kaldığını göstermektedir. Buna karşın uyumun kurumsal aktörleri olan “STK projeleri” (%8) ve “çocuk-genç uyumu” (%5) daha düşük oranlarda görünür olmakta, bu da sahadaki uyum çalışmalarının sınırlı kapsayıcılığını ve daha çok problem odaklı ilerlediğini düşündürmektedir. Son olarak “görüntü, temizlik ve hijyen” gibi gündelik yaşam pratiklerine dair düşük oranlı vurgu (%3), toplumsal temasın mikro düzeydeki gerilimlerinden biri olarak belirse de, çalıştay katılımcılarının uyum meselesine daha çok yapısal, kurumsal ve kültürel bir çerçeveden yaklaştığını ortaya koymaktadır. Genel olarak grafik, Gaziantep’te uyumun temel dinamiğinin iletişim, kültürel farklılıklar ve mahalle düzeyindeki gündelik karşılaşmalar tarafından belirlendiğini, toplumsal tepkilerin ise bu temasın niteliğine göre biçimlendiğini göstermektedir.

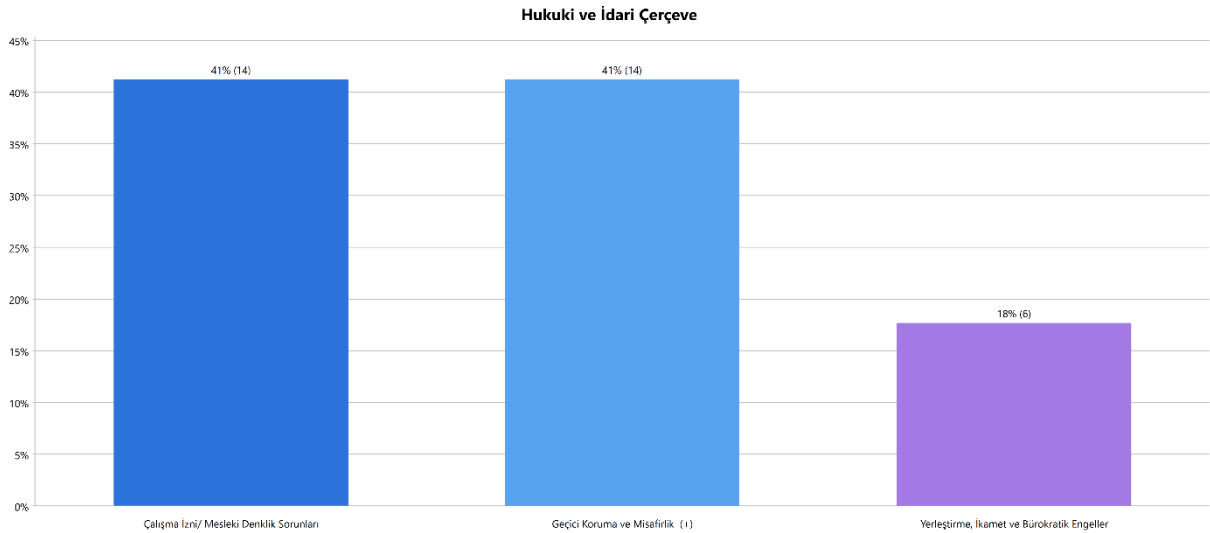
Grafikte medyada Suriyeli göçmenliğe ilişkin en baskın tartışma alanlarının “medyanın hazırlıksızlığı ve iletişim dili” (%29) ile “ayrıştırmacı dil ve kutuplaşma” (%28) olduğu görülmektedir. Bu iki tema birlikte değerlendirildiğinde, kamuoyundaki algının büyük ölçüde medyanın kriz dönemlerinde ürettiği söylem biçimleri tarafından şekillendiği anlaşılmaktadır. Grafik verileri arasında %26 ile yer alan “ana akım, yerel ve sosyal medyanın rolü” başlığı, bu çok katmanlı medya ekosisteminin hem ulusal hem yerel düzeyde algıyı biçimlendirdiğini, ancak yerel medyanın özellikle Gaziantep gibi yoğun Suriyeli nüfusa sahip bir şehirde gündelik hayatın gerçekliği ile ulusal söylem arasındaki boşluğu çoğu zaman dolduramadığını göstermektedir. %18’lik “eksik-hatalı haberler ve bilgi kirliliği” vurgusu ise, göç üzerine yürüyen kamuoyu tartışmalarının sağlıklı veri yerine yanlış bilgi, manipülasyon ve çarpıtılmış söylemler üzerinden ilerleme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak grafik, Gaziantep’te göç algısının güvenlikten çok medya anlatıları, bilgi akışındaki bozukluklar ve kutuplaştırıcı dil tarafından şekillendiğini göstermektedir.

Grafikte ekonomik etkiler bağlamında öne çıkan başlıklar, Gaziantep'te Suriyeli nüfusun işgücü piyasasında yarattığı dönüşümün hem fırsatlar hem de gerilimler üzerinden deneyimlendiğini göstermektedir. En yüksek oranlı başlık olan “iş insanları” (%28), Suriyelilerin özellikle emek yoğun sektörlerde işgücü ihtiyacını karşıladığı ve bazı işletmelerin üretim kapasitesini sürdürmesinde belirleyici bir rol oynadığı yönündeki algıyı temsil ederken bunu izleyen “ara eleman işgücü açığının kapanması” (%26) vurgusu, Türkiye'nin genel yapısal sorunu olan nitelikli/niteliksiz işgücü dengesizliğinin Suriyeli işçiler aracılığıyla geçici biçimde telafi edildiğini göstermektedir. Buna karşılık %23 oranındaki “kayıt dışı çalışma, ucuz işgücü ve rekabet” teması, Suriyelilerin işgücüne entegrasyonunun düzenli ve denetimli biçimde gerçekleşmediği, aksine kayıt dışılık üzerinden hem yerel emek piyasasında baskı yarattığı hem de işverenler için maliyet avantajı sağladığı yönündeki ikili yapıyı ortaya koymaktadır. Bu durum, literatürde sıklıkla tartışılan “gölge ekonomi – göçmen emeği ilişkisini” doğrular nitelikte olup, rekabetin özellikle düşük vasıflı yerli işçiler arasında toplumsal rahatsızlık üretme potansiyeline işaret eder. %13'lük “mesleki eğitim” teması, Suriyelilerin işgücüne daha nitelikli biçimde katılımı için kurumsal mekanizmaların yetersiz kaldığını gösterirken; en düşük oranlı başlık olan “Mısır/Ürdün/Suriye'ye yatırım kayması” (%9), Suriyeli sermayenin bir kısmının Türkiye'de kalıcı işletme açmak yerine bölgesel alternatiflere yöneldiğine dair sınırlı ama dikkat çekici bir tespit sunmaktadır. Genel olarak grafik, Gaziantep ekonomisinde Suriyelilerin hem üretimi sürdüren kritik bir işgücü kaynağı hem de kayıt dışılık ve düşük ücret rekabeti nedeniyle gerilim yaratan bir aktör olarak konumlandığını göstermekte, böylece göçün ekonomik boyutunun şehirde fırsat ve kırılmalıkların aynı anda üretildiği karmaşık bir yapı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik, göç bağlamında en kırılgan alanların “kadınlar ve çocuklar” (%41) ile “aile yapısı ve doğurganlık” (%33) başlıklarında yoğunlaştığını göstermektedir. Kadın ve çocukların yüksek oranda öne çıkması, hem doğurganlık oranlarının yüksekliği hem de çocukların eğitim, beslenme, güvenlik ve psiko-sosyal ihtiyaçlarının yerel kurumlar üzerinde büyük bir yük oluşturmasından kaynaklanmaktadır. “Aile yapısı ve doğurganlık” temasının güçlü görünmesi, göçün sadece bireysel bir hareket değil, aile formu üzerinden yeniden üretildiğini ve Suriyeli aile yapısının yerel demografik yapı üzerinde belirgin etkiler yarattığını göstermektedir. Buna karşılık “erken yaşta evlilikler ve çok eşlilik” (%15), kültürel normlar ile hukuksal çerçeve arasındaki bir gerilim alanını işaret eder. Bu durum hem kadınların hem de genç kızların risk altında olduğu özgül bir kırılganlık biçimidir ve yerel sosyal hizmet mekanizmaları tarafından çoğu zaman görünmez ya da müdahale edilmesi güç bir alan olarak tanımlanabilir. En düşük orana sahip “göçmen sağlığı” (%11) ise, toplumsal tartışmada sağlık konusunun sıkça ön plana çıksa da çalıştay katılımcılarının meseleyi daha çok sosyal kırılganlık, aile yapısı ve toplumsal cinsiyet çerçevesinde değerlendirdiğini göstermektedir. Bu tablo genel olarak, Gaziantep’te göçün dezavantaj üreten yönlerinin daha çok kadınların bakım yükü, çocukların korunma ve eğitim hakkı, aile içi roller ve üreme davranışları üzerinden şekillendiğini, dolayısıyla sağlık temelli kırılganlıkların bile çoğu zaman sosyal, kültürel ve yapısal faktörlerle iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır.

Grafik, hukuki ve idari çerçevede öne çıkan sorunların en çok “çalışma izni/mesleki denetim sorunları” ile “geçici koruma ve misafirlik statüsü” başlıklarında yoğunlaştığını (%41–%41) göstermektedir. Bu bulgular Türkiye’deki göç rejiminin yapısal ikiliğine işaret etmektedir. Bir yandan Suriyeliler emek piyasasında yoğun biçimde yer alıp yerel ekonominin sürdürülebilirliğinde kritik rol oynarken, diğer yandan çalışma izinlerinin zorlayıcı, yavaş ve

yüksek maliyetli olması işgücünün büyük ölçüde kayıt dışı kalmasına ve mesleki denetimin cılızlaşmasına yol açmaktadır. Bu durum hem Suriyelileri güvencesizliğe mahkûm eden hem de yerleşik işçiler arasında haksız rekabet algısını besleyen bir yapısal çelişki yaratmaktadır. “Geçici koruma statüsü”ne yönelik aynı derecede güçlü vurgu, statünün on yılı aşkın süredir devam eden göç sürecine rağmen hâlâ geçici kabul edilmesinin yarattığı hukuki belirsizlik, “misafirlik” söyleminin toplumsal karşılığını yitirmesi ve statünün Suriyelilerin uzun vadeli göç sürecini düzenleme kapasitesinin sınırlılığı gibi sorunlara işaret eder. %18’lik “ikamet, yerleşim ve bürokratik engeller” başlığı ise göçmenlerin hukuki pozisyonlarının günlük yaşamı etkileyen mikro düzeydeki karşılaşmalar üzerinden görünür olduğunu, özellikle adres kaydı, şehir değiştirme kısıtları, bürokratik işlemlerin karmaşıklığı gibi konuların yönetilebilirlik kapasitesini azaltan idari yükler yarattığını göstermektedir.

Sonuç

Bu raporda ele alınan sempozyum ve yuvarlak masa toplantıları, Gaziantep’te Suriyeli sığınmacılar meselesine ilişkin yerel kamuoyunun homojen bir yapıya sahip olmadığını, aksine farklı toplumsal konumlar, deneyimler ve çıkarlar doğrultusunda şekillenen çok katmanlı tutumların bulunduğunu göstermektedir. Bulgular, kentte sığınmacılar konusundaki tartışmaların basit bir karşıtlık üzerinden değil, zaman içinde dönüşen ve karşılıklı etkileşimle yeniden şekillenen bir toplumsal müzakere süreci olarak ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda söz konusu toplantılar, yerel düzeyde göç politikalarının toplumsal yansımalarını anlamaya yönelik önemli bir nitel veri kaynağı sunmaktadır. Bu doğrultuda, toplantı ile ilgili şu noktalar öne çıkmaktadır:

- 1- Gaziantep kamuoyunda iki temel tutumun öne çıktığı görülmektedir. Bir yanda, Suriyeli sığınmacıların varlığını savaşın zorunlu bir sonucu olarak değerlendiren, bu durumu kültürel benzerlikler, aynı din mensubiyeti, insan hakları ve Gaziantep ile Halep’in ortak tarihi geçmişine, bunun yanında sığınmacıların kent ekonomisine sağladıkları katkılara dayanarak vurgulayan bir yaklaşım bulunmaktadır. Diğer yanda ise, özellikle kente

aidiyet ilişkisi güçlü olan kesimlerin, kısa sürede ve plansız biçimde gerçekleşen kitlesel göçün kent üzerindeki sosyal, mekânsal ve kültürel baskılarına odaklanan daha mesafeli ve eleştirel bir tutum geliştirdikleri görülmektedir. Ancak bu iki tutum, çoğu zaman keskin sınırlarla ayrılmamakta, belirli başlıklarda birbirine yaklaşan, yer yer çatışan, yer yer de iç içe geçen söylemler üretmektedir.

- 2- Diğer bir nokta, göçe ilişkin tutumların katılımcıların içinde yer aldıkları toplumsal alanlara göre farklılaşmasıdır. Özellikle sivil toplum alanında dile getirilen eleştirel ve kaygı odaklı söylemler ile iş dünyasında öne çıkan pragmatik ve fayda temelli yaklaşımlar arasındaki ayrışma dikkat çekicidir. Bununla birlikte, aynı kişilerin farklı rollerde bu iki söylem arasında geçiş yapabildikleri de gözlemlenmiştir. Bazı katılımcıların, sivil toplum aktörü olarak kentsel uyum ve sosyal gerilimlere vurgu yaparken; iş insanı kimliğiyle işgücü ihtiyacı, üretim sürekliliği ve ekonomik kayıplar üzerinden daha kapsayıcı bir dil kurmaları, tutum farklılıklarının içinde bulunulan bağlamın ürettiği beklentilerle ilişkili olduğunu düşündürmektedir.
- 3- Şehir kamuoyunda hangi görüşün baskın hale geleceği, bir yandan genel ülke siyasetinde ve yerel gündemdeki konjoktür, öte yandan o görüşü destekleyen kanaat önderi ve STK üyelerinin şehir sosyal hayatındaki konumlarıyla ilişkilidir. Bugün Türkiye genel siyasetinde Suriyeli sığınmacılara yönelik mesafeli tutumun daha görünür hale gelmiştir. Ek olarak şehir içinde aynı mesafeli tutum içinde olan kanaat önderleri ve STK'ların şehir geleneksel sosyal hayatı ve kamuoyundaki etkin konumları, sığınmacılara yönelik eleştirel tutumun daha baskın hale gelmesine sebep olmuştur.
- 4- Toplantılarda dile getirilen görüşler, Gaziantep'te göç konusundaki tartışmaların büyük ölçüde devletin göç yönetimine dair belirsizlikler etrafında şekillendiğini ortaya koymaktadır. Geçici koruma uygulamasının zaman içinde kalıcı bir duruma dönüşmesine rağmen, bu duruma uygun açık ve tutarlı politikaların geliştirilememesi kentte hem yönetsel hem de toplumsal düzeyde belirsizlik hissini artırmaktadır. Ayrıca Suriyeli nüfusun kentteki yoğunluğu ve işgücü piyasasıyla kurulan yakın ilişkiler, merkezi politikaların net olmaması nedeniyle yerel yönetimler ve sivil toplum aktörleri açısından ek sorumluluklar ve yükler doğurmaktadır.
- 5- Toplantılarda Gaziantep'te Suriyeli sığınmacılar ve yerleşik nüfus arasındaki farklara vurgu yapılırken odaklanılan temel kavram *kültürdür*. Yaşam tarzları, aile yapısı, beslenme, kamusal alanları kullanım biçimleri, cinsiyet rolleri, sokak ve gıda hijyeni

gibi konulardaki kaygılar, *kültür farklılığı* vurgusunu temellendirmek için kullanılan alt öğelerdir.

- 6- Bunun yanında sağlık alanında, özellikle anne ve çocuk sağlığı, genetik hastalıklar ve nadir hastalıklar konusundaki kaygılara dikkat çekilmektedir.
- 7- Toplantılarda sıklıkla dile getirilen bir diğer mesele, göç sürecine ilişkin bilgi eksikliği ve veri üretimindeki şeffaflık sorunudur. Resmî veriler ile sahadaki fiili durum arasındaki uyumsuzluk algısı hem politika üretimini hem de kamuoyundaki güven ilişkisini zedelemekte, bu durum yerel düzeydeki gerilimleri beslemektedir. Özellikle medya temsiline olumsuz örneklerin görünürlüğünün artması, buna karşılık gündelik hayatta karşılaşılan olumlu deneyimlerin yeterince yer bulamaması, sığınmacılara yönelik önyargıların pekişmesine katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, kullanılan dilin ve bilginin niteliğinin, toplumsal ilişkiler üzerinde belirleyici bir rol oynadığı açık biçimde ortaya çıkmaktadır.
- 8- Toplantılardan elde edilen bulgulardan bir diğeri, Gaziantep'te sığınmacılara yönelik tutumların toplumsal alanlara göre belirgin biçimde farklılaştığını göstermektedir. Sivil toplum aktörleri göç meselesini daha çok kent yaşanabilirliği, sosyal uyum, eğitim, demografik değişim ve yerleşik halkın yaşam kalitesi üzerinden ele alırken; iş çevreleri sığınmacıları ağırlıklı olarak işgücü piyasası, üretim sürekliliği ve ekonomik sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirmektedir. Sivil toplum söyleminde eleştirel ve mesafeli tutumlar öne çıkarken, buna karşılık iş dünyasında, sığınmacı emeğinin azalmasının yarattığı ekonomik kırılmalıklar sonrasında, daha pragmatik ve kapsayıcı bir yaklaşımın güçlendiği görülmektedir. Aynı kişilerin farklı toplumsal roller üzerinden farklı tutumlar geliştirebilmesi ise bu ayrışmanın içinde bulunan toplumsal alanların ürettiği beklenti ve önceliklerle ilişkili olduğuna işaret etmektedir.
- 9- Bu rapor kapsamında kullanılan “anlamli tutarsızlık” kavramı, Gaziantep'te zorunlu göçe ilişkin tartışmaları anlamak açısından önemli bir imkân sunmaktadır. Bu kavram, katılımcıların kendi başlangıç pozisyonlarını tamamen terk etmeksizin, karşıt görüşlerle belirli ölçülerde temas kurabilmelerini ve söylemlerinde kısmi açılımlar geliştirebilmelerini ifade etmektedir. Başka bir deyişle, göçü baştan itibaren savunan kesimlerin kentsel baskılara yönelik eleştirel bir farkındalık geliştirdikleri, göçe mesafeli duran kesimlerin ise ekonomik katkılar ya da insani gerekçeler üzerinden söylemlerini yumuşattıkları görülmektedir. Bu durum, kentteki tartışma zemininin

mutlak kutuplaşmalardan ziyade, müzakereye açık ve kırılğan bir denge üzerinde ilerlediğine işaret etmektedir.

10- Yukarıda bahsedilen sosyal ve konjktürel nedenlerden dolayı günümüzde Gaziantep şehir kamuoyunda Suriyeli sığınmacıların geri gönderilmesine yönelik eğilim daha görünür haldedir. Ancak bu konudaki talep, Suriye'nin yeniden inşası, güvenliğin sağlanması ve zorlama olmadan, kardeşlik hukuku korunarak yapılması konusunda da bir irade vardır. *“Suriyeliler gidecekse bile bu, kırıp dökmeden, rencide etmeden ve etkileşimi devam ettirecek şekilde olmalıdır”*. Bu tutum, Suriyelilerin gönderilmesi konusunda zamansal bir açık kapı bırakmaktadır. Yukarıda değinilen “anamlı tutarsızlık” olgusu, 15 yıldır Suriyelilerin bu şehirdeki varlığı, oluşturdukları ilişkiler ve şehir ekonomisine katkıları, bu temkinli durumu güçlendirmektedir.

11- Kamuoyunda asıl baskın eğilim, yeni göç dalgaları ihtimaline karşı belirginleşmiştir. Suriyelilerin geri gönderilmesi karşısında var olan temkinli tutum, yeni göç dalgaları ihtimaline karşı açık bir iradeye dönüşmektedir. Günümüz Gaziantep kamuoyunda baskın eğilim, yeni göç dalgalarının şehre yönelmesi ihtimaline açık bir tepkiyi barındırır.

Sonuç olarak Gaziantep örneği, uzun süreli ve yoğun göç deneyiminin kentte çelişkiler, geçişkenlikler ve yeniden düşünme süreçleri aracılığıyla karmaşık bir toplumsal anlamlandırma alanı yarattığını göstermektedir. Bu rapor, zorunlu göçü “kabul” ve “ret” gibi ikili tutumlarla açıklamak yerine bu ara alanlara, tereddütlere ve söylemsel kırılmalara odaklanarak incelemenin daha açıklayıcı bir çerçeve sunduğunu ortaya koymaktadır.